

ATATÜRK DÖNEMİ EĞİTİM POLİTİKALARINDA KÜLTÜRÜN YERİ VE ÖNEMİ

THE PLACE AND IMPORTANCE OF CULTURE IN ATATURK'S EDUCATION POLICIES

Volkan AKSOY*

ÖZ: Kültür okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mana çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek, zekâyı eğitmektir diyen Atatürk, Türk eğitimine ve kültürüne çok ehemmiyet vermiş bir liderdir. Zira bir toplumda bütünleşme ve birlikteliği sağlayan en temel unsur olarak kültür, uygarlık yolunda gelişmeyi de sağlayacak düşünce biçimidir. Bu özelliklerini dil, tarih, yazı, resim, müzik gibi araçlar yardımıyla somut hale getiren kültürün en önemli aktarıcısı ise eğitimidir. Diğer taraftan Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür derken ve bu uğurda sürekli bir çalışmayı kendisine görev edinirken hedeflediği, toplumsal birlikteliği ve medeniyet yolunda ilerlemeyi temin edebilmektir. Dolayısıyla bu makalede O'nun yukarıda kısaca ifade edilen yönleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikli olarak konu bütünlüğünü sağlamak adına Osmanlı Devleti'nden gelen eğitim sistemine kısa bir giriş yapıldıktan sonra Atatürk'ün eğitim anlayışına, eğitime verdiği öneme değinilerek, kültürle eğitim arasındaki ilişki incelenmeye gayret edilmiştir. Akabinde ise kültürü oluşturan başlıca unsurlar olan tarih, dil ve güzel sanatlar alanında yapılan çalışmalar, inkılâplar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Cumhuriyet, kültür, eğitim.

ABSTRACT: Atatürk is a leader who has given importance to Turkish education and culture. Culture, as a fundamental element that provides integration and cohesion in a society, is the way of thinking that will enable the development of civilization. Education that makes these properties concrete with the help of instruments such as language, history, writing, painting and music is the most important transmitter of culture. On the other hand Mustafa Kemal Atatürk said that the foundation of the Republic of Turkey is culture and he has a duty of continuous work for this cause. Its aim is to ensure social cohesion and progress towards civilization. Therefore, in this article, it is tried to reveal the aspects of the above mentioned briefly. In order to ensure the integrity of the subject, after a brief introduction to the education system from the Ottoman Empire we tried to examine the relationship between education and culture by referring to Atatürk's understanding of education and the importance it attaches to education. Subsequently, the studies on the history, language and fine arts, which are the main factors that constitute the culture, are tried to be revealed.

Keywords: Ataturk, Republic, culture, education.

* Dr. Öğretim Üyesi - Karadeniz Teknik Üniversitesi Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü/Trabzon - v_aksoy@ktu.edu.tr

This article was checked by Turnitin.

Giriş

Osmanlı Devleti'nde geleneksel eğitim kurumlarının başında medreseler gelmektedir. Osmanlı Devleti'nde bu kurum, yükselme döneminde altın çağını yaşamış ve dünya bilimine önderlik etmiştir. Bu dönemde çeşitli yabancı bilim adamları ülkeye çağrılmış ve faydalı çalışmalar yapmışlardır. Ancak devletin güçten düşmeye başladığı dönemlerde tüm kurumlarda olduğu gibi başta medreseler olmak üzere eğitim kurumlarında da hızla yozlaşma başlamış (İzgi, 1998: 559.), dini esasların ağır bastığı, tahsilden ziyade terbiye, ilimden ziyade ampirik bilgiye önem veren medrese sistemi, 16. yüzyıl sonlarından itibaren toplumun ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiştir. Bu yüzden medresenin yanında, 1773'lerde başlayan ve 19. yüzyılın ikinci yarısında hızla gelişen bir anlayışla Batı kaynaklı bir eğitim sistemi kurulmaya başlanmıştır (Okur, 2005: 200).

Osmanlı Devleti'nde eğitim ve öğretim alanında ilk yenileşme hareketlerini, Batı örneğine benzetilmeye çalışılan askeri okulların açılmasıyla görmekteyiz. Çünkü Devlet, savaşlardaki yenilgileri öncelikle Avrupalı subay ve askerlerin iyi yetişmiş olmalarına, kendilerinin de bu alanda geri kalmalarına bağlamıştır. Tanzimat'ın ilanından bir sene önce kurulan Meclis-i Umur-u Nafia, Meclis-i Maarif-i Muvakkat ve Meclis-i Maarif-i Umumiye hem eğitimde batılılaşmanın hem de örgütlenmeye gidişin ilk önemli ve kurumsal belirtileri (Okur, 2005: 201) olmakla beraber Tanzimat döneminin (1839) başlamasından sonra, Osmanlı toplumunda kültür ikiliğinin meydana geldiği görülmüştür. Osmanlı toplum yaşamında beliren bu kültür ikiliği eğitim alanına da yansımış ve medrese ile mektep ikiliği biçiminde kendisini göstermiştir (Kaynar, 1986: 579). Yapılan eğitimde farklılıklar oluşurken söz konusu farklı eğitim, kaynakları birbirinden ayrı hatta çoğu zaman birbiri ile zıtlaşan iki farklı kuşak yetiştire gelmiştir (Doğramacı, 1985: 655). Böyle olunca ayrı iki sistemde okumuş, hayat görüşleri farklı iki nesil arasındaki anlaşmazlık yüzünden eğitim meseleleri dâhil olmak üzere hiçbir işin üzerinde ciddi olarak durulamaz hale gelinmiştir. Ayrıca 19. yüzyılın ortalarından itibaren yabancı okulların da ortaya çıkmaya başlamasıyla birlikte Osmanlı Devleti, eğitimde farklı bir sorunla daha yüzleşmek durumunda kalmıştır.

İkinci Meşrutiyet'in İlanından sonra ise siyasi hayat birden canlanmış, diğer taraftan eğitim sorunları üzerinde önemle durulmaya çalışılmıştır. Toplumda eğitim konularına ilgi artmış, eğitim işleri yalnızca Maarif Nezareti'nin işi olmaktan çıkmıştır. İlk kez kızlar için bir yükseköğretim kurumu bu dönemde açılmış, öğretmenlerin yetiştirilmesinde yenilikler yapılmış, mesleki örgütler kurulmuş, programlara sosyal, siyasi muhtevalı, hayata dönük bazı dersler girmiştir. Pedagoji ve eğitim, eğitimcilerde ve toplumda giderek saygı ve ilgi uyandıran bilimler olarak görülmüştür (Akyüz, 2001: 241-242). Eğitim sisteminde yeni bir gelişmenin yine 1909 tarihinden itibaren Genç Türkler

tarafından ortaya atıldığını ve uygulanmaya çalışıldığını görüyoruz. Genç Türkler dini ve özel okul ayrımını kaldırmamışlar, fakat bilhassa Türkçeyi ve Türk kültürünü, azınlıklarınki de dâhil olmak üzere, tüm okullarda yerleştirme yoluna gitmişlerdir. Ancak Osmanlı Devleti'nin karşı karşıya kaldığı Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları yapılması düşünülen yeniliklerin gerçekleştirilmesine engel olmuştur (İzgi, 1998: 561). Gerek eğitimde ikilik ve yabancı okullar meselesi, gerekse yapılmak istenen ama bir türlü hayata geçirilemeyen eğitimde yenilik teşebbüsleri, Milli Mücadele dönemine bütün sorunlarıyla beraber intikal etmiştir. Bu nedenle Türk milleti Atatürk'ün önderliğinde Milli Mücadele hareketine başlarken ve Cumhuriyeti kurarken gençliğin bundan sonra hangi ilkeler, amaçlar, eğitim felsefesi ve dünya görüşüne göre yetiştirilmesi gerektiği de önem kazanmıştır (Okur, 2005: 202).

Eğitimin Önemi

Yaşanan olumsuzlukların farkında olan Atatürk, daha Milli Mücadelenin başlangıç yıllarında, eğitim meselelerinin köklü reformlarla düzeltilmesi gerektiğine inanmıştır. 28 Aralık 1919 senesi, Ankara'ya gelişinin ertesi günü henüz TBMM açılmamış, milli ordu kurulmamışken Ankaralılara hitaben yaptığı konuşmada Milli Mücadele'nin amaçlarını anlatmıştır. Fakat daha yolun en başında, düşmanı yurttan kovmanın tek sorun görüldüğü o günlerde bile askeri zaferlerle işin bitmeyeceğini, kültür, medeniyet ve eğitim savaşını da kazanmak gerektiğini söylemiştir. Atatürk, medeniyet yolunda hızla ilerleyebilmek için tam bağımsızlığın, milli iradeye dayanan Cumhuriyet rejiminin muhtaç olduğu ortamın toplumda inkılap dediğimiz köklü değişikliklerle gerçekleşebileceğine inanıyor, gelecekte güçlü devlet ve mutlu millet idealine açılacak yolun müspet ilimden geçeceğini, bunun da yeni kuşaklara verilecek eğitime bağlı olduğunu kabul ediyordu (Doğramacı, 1985: 654-655).

Atatürk, Osmanlı Devleti'nde yabancı okulların bağımsız hareket ettiklerini, azınlıkların eğitim yoluyla iktisaden güçlenip siyasi bakımdan bilinçlendiklerini ve devleti yıkmaya yöneldiklerini gözlemiştir. Atatürk, sadece Türklerin amaçsız, etkisiz, cılız, anlamsız, köksüz bir eğitimin çarkları içinde kaldıkları ve milli benliklerinden habersiz yetiştirildikleri için kendi öz yurtlarında esarete sürüklendiklerini görmüştür. Bu gözlem ve değerlendirmelerinden hareket ederek eğitimde: milli, bilime dayanma, üretici, hayatta başarılı olacak aktif insanlar yetiştirme gibi ilkeleri benimsemiştir (Akyüz, 1992: 235-236). Bu görüşler ışığında hazırlanan ve 9 Mayıs 1920 tarihinde dönemin Maarif Vekili Rıza Nur tarafından okunan hükûmet programında eğitim ve öğretimle ilgili olarak şöyle denilmiştir.

"Maarif işlerinden gayemiz, çocuklarımıza verilecek eğitim, her manada dini ve milli bir hale koymak ve onları hayat mücadelesinde muvaffak kılacak, dayanaklarını kendi nefislerinde bulduracak teşebbüs gücü ve kendilerine güven gibi karakter verecek, üretici bir fikir ve şuur

uyandıracak, bir yüksek seviyeye ulaştırmak. Resmi eğitim ve öğretimi, bütün okullarımızı en ilmi ve çağdaş olan esaslar ve sağlık kuralları içerisinde yeniden düzenlemek ve programları islah etmek, milletin mizacına, coğrafi ve iklim şartlarına, tarihi ve toplumsal geleneklerimize uygun ilmi ders kitapları meydana getirmek. Biz de milli ruhu arttıracak tarihi, edebi ve sosyal eserleri bilgili kimselere yazdırmak, eski milli eserlerimizi kayıtlara geçirmek ve korumak, batı ve doğunun ilim ve fen eserlerini dilimize tercüme etmek, kısaca bir milletin hayat ve varlığını korumak için en önemli unsur olan maarif işlerine özel bir dikkat ve gayret göstererek çalışmaktır.” (TBMM Zabıt Ceridesi, 1969: 241-242; Kantarcıoğlu, 1988: 30-31; Dağlı ve Aktürk, 1988: 2-5).

Söz konusu hükümet programında Osmanlı Devleti zamanında hazırlanan programlarda pek rastlanmayan milli şuuru geliştirme, kendine güven duyma, girişim gücüne ve üretici fikirlere sahip olma, kendi bünyemize uygun programlar geliştirme gibi bugünkü modern eğitimde hala kullanılan temel ilkeler, daha o zaman düşünülmüş ve programa alınmıştır (Karagözoğlu, 1985: 195-196).

Milli Mücadelenin en buhranlı dönemlerinde bile eğitim ve öğretim hizmetlerinde bulunanlar askere alınmamış, ordunun insan eksikliği başka alanlardan tedarik edilmeye çalışılmıştır (Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, 1985: 32). Yine Milli Mücadele'nin en kritik günlerinin yaşandığı 16 Temmuz 1921'de Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'nde Atatürk, savaşa ve bütün maddi imkânların düşmanı yurttan çıkarmak için kullanılması mecburiyetine rağmen milli bir eğitimin temellerinin atılmasını, yapılacak işlerin programa bağlanmasını istemiştir. Kongrede, Türk Milli Eğitiminin çeşitli sorunları ele alınarak incelenmiş, ilk ve orta dereceli okulların ders programlarının uygulamalı, sade ve ileriye dönük olması kararlaştırılmıştır. Ayrıca kongrede, yurt düzeyindeki tüm okulların eğitim ve öğretim birliğinin sağlanması konusunda görüş birliğine varılmıştır (Aslan, 1989: 28). Atatürk bu kongrede şu önemli açıklamaları yapmıştır:

“Bugün maddi manevi güç kaynaklarımızı, milli sınırlarımız içindeki memleketlerimizde işgalci bulunan düşmanlara karşı kullanmak zorundayız. Memleket kültürü için ayrılabilen şey, gelecekteki eğitimimize dayanak olacak bir temel kurmaya yeterli değildir. Ancak yeterli şartlar ve araçlara sahip oluncaya kadar geçecek savaş günlerinde bile dikkatlice hazırlanmış bir milli eğitim programı oluşturmaya ve var olan eğitim teşkilatımızı bugünden daha yararlı bir faaliyetle çalıştıracak ilkeleri hazırlamaya zaman ayırmalı ve çalışmalıyız. Şimdiye kadar sürdürülen eğitim yöntemlerinin milletimizin tarihi geriliğinde en önemli bir etken olduğu inancındayım. Onun için bir milli terbiye programından söz ederken eski devrin saçma sapan ve yaratılış özelliklerimizle hiç de ilişkisi olmayan yabancı düşüncelerden, doğudan ve batıdan gelebilen etkilerden bütünüyle uzak, milli ve tarihi karakterimize uyan bir kültürden söz ediyorum. Çünkü milli dehamızın tam olarak gelişerek ortaya çıkması ancak böyle bir kültürle sağlanabilir...”

Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile hakkı ile birliği ile taarruz eden genel olarak yabancı unsurlarla mücadele gereğini ve milli düşünceleri boğmaya çalışan her karşı fikre şiddetle ve özveri ile savunmanın gereği öğretilmelidir. Yeni neslin bütün ruhi güçlerine bu özellikler ve yeteneğin verilmesi önemlidir...” (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 231-233).

Eğitim, Atatürk için amaçladığı sosyal düzene ulaşılması açısından yardımcı olan temel bir toplumsal kurumdu. Böylece toplumda eğitim kurumunun değiştirilmesi ile çağdaşlaşma daha etkin biçimde gerçekleşebilir, kökleşebilir ve yerleşebilirdi. Bu nedenle geleneksel eğitim kurumlarının batı eğitim kurumları doğrultusunda ve paralelinde değiştirilmesi gerekmektedir (Tezcan, 1989: 557-558). Çünkü O'na göre geleneksel eğitim sistemi, milletin gerilemesinde en önemli etken olmuştur. Geleneksel eğitim milli değildir. Bilimsel zihniyete kapısını kapamış, çağın gereklerine ve toplumun ihtiyaçlarına cevap vermekten çok uzak kalmıştır. Bu tür eğitim, ezberciliğe dayanmakta, yaratıcılığı engellemekte ve yapıcı yeni nesillerin yetişmesini sağlamaktan çok uzak bulunmaktadır (Doğramacı, 1985: 657).

Atatürk'ün, Türk milletinin kurtuluş mücadelesi verdiği dönemde eğitim ve öğretim işlerini daha açık ve sistemli hale getirmek amaçlı ortaya koyduğu bir diğer önemli örneği, 1 Mart 1922 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni açış konuşmasıdır. Bu konuşmasında Atatürk, eğitim siyasetinin temelini ilk önce var olan cehaleti yok etmek olduğunu, ayrıca memleket çocuklarını sosyal hayat ve ekonomide fiilen etkili ve yararlı kılabilecek bilgilerin uygulamalı bir biçimde verilmesini, kadınların da aynı öğretim aşamalarından geçerek yetişmesi gerektiğini¹ söylemiştir. Söz konusu hedeflere ise bu görevleri yürütecek elemanların yetiştirilmesi² ve milli kültürün yüceltilmesi ile ulaşılabileceğini vurgulamıştır (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 318-319).³

¹ Atatürk başkumandan olarak, Türk kadının resmi askerlik mükellefiyeti olmadan Milli Mücadeleye hizmet etmesini daima takdirle, şükranla karşılamıştır. 1926 Medeni Kanununun kabulü ile aile hayatına getirilen yenilik ve kadına erkekle beraber eşit hakların tamamen tanınması prensibi Türk Müslüman cemiyetine içtimai ve hukuki nizam bakımından yeni bir çehre vermiştir. 1930 belediye, 1934 milletvekili seçmek ve seçilmek hakkına Türk kadını sahip olmuştur. Böylece demokratik prensibin en esaslı unsuru olan bütün milleti temsil etmek hakkı erkek ve kadına aynı şekilde tanınmıştır. (İnan, 1972: 112-114); Atatürk kadınlar için “Bizim toplumumuzun başarısızlığının nedeni, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktadır” diyerek konunun önemini ortaya çok açık koymuştur. (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 452).

² Bu çalışmalarda önemli bir görev de yeni nesilleri yetiştirecek, eğitim öğretimi yürütecek öğretmenlere düşmekteydi. Bu bakımdan Atatürk öğretmenlere hitaben yaptığı çok sayıdaki konuşmalarında bu konu üzerinde durmuştur. Birkaç örnek için bk. (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 386-389; 605-606); (Akyüz, 1987: 85).

³ Atatürk 1923 yılı meclis açılış konuşmasında ise eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntemi maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve kullanılabilir bir araç haline getirmek olarak ifade etmiştir. Vatan sınırları içinde önemli merkezlerde modern kütüphaneler,

Eğitim ve Kültür İlişkisi

Atatürk'ün eğitim anlayışı, kültür⁴ değişimine ilişkin anlayışının bir sonucudur. Eğitimin çağdaş kültüre dayanması istenirken eğitimde millilik ilkesinin bozulmaması da hedeflenmiştir.⁵ Türk insanının çevresine etki yapıp toplumun alinyazısına egemen olması ve bu hususta insan iradesinin üstün gelmesi amaçlanmıştır. Atatürk, bu zihniyetin ışığı altında inkılapçı atımlarla Türk toplumunun eğitim yoluyla çağdaşlaşmasını sağlamak istemiş ve bu konuda mücadele vermiştir (Kaynar, 1986: 582). Bununla birlikte, Türk Milletinin, milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; milletine ve vatanına karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren bir vatandaş (Kaptan, 1982: 124) bilincinde olması özlemi de Atatürk'ün eğitimle ulaşmak istediği hedefler olmuştur. Gerçekten de Türkiye'nin sorunlarından kurtularak kalkınması ve çağdaş dünyada yerini alabilmesi için en önemli çözüm yolu, eğitim ve öğretimin reformlar yapılarak modernleştirilmesi, eğitim kurumlarının ve politikalarının yenileştirilmesidir (Okur, 2005: 208). Bu hedefe ulaşabilmek ve ayrıca eğitimde milli, modern, eşit ve laik bir anlayışa doğru yol alabilmek için ise eğitim ve öğretimin birleştirilmesi gerekmiştir.⁶

bitki ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanatlar sergileri kurulması gerektiği gibi, özellikle idari taksimata göre ilçe merkezlerine kadar bütün memleketin basımevleriyle donatılması gerektiğini vurgulamıştır. (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 494-495).

⁴ Kültür kelimesinin çeşitli manaları vardır. Aslında Lâtincede “toprağı işlemek” demek olan bu tabir, sonraları Batı Avrupa dillerinde kazandığı “yüksek umumi bilgi” manası ile Türkçeye girmiştir. Bk. (Kafesoğlu, 1983: 15). Kültürün zaman içerisinde değişik tanımlamaları da yapılmıştır. Kültürü muhtevasına göre tanımlayan Taylor, kültür, toplumun bir ferdi olarak insanın sonradan edindiği alışkanlıklar, yetenekler, gelenekler, ahlaki ilkeler, sanat, hukuk, inanç, bilgi gibi unsurların oluşturduğu bir bütündür demiştir(1871). Bidney (1942-1946) ise kültürün, bir toplumun fertleri tarafından öğrenme yoluyla kazanılan, işlenmiş davranış ve düşünce sistemi olduğunu, o toplumun entelektüel, sosyal ideallerini ve sanatını da içine aldığını belirtmiştir (Kantarcıoğlu, 1983: 4). Maclver ise kültürü, yaşayış ve düşünüş tarzımızda, günlük münasebetlerimizde, sanatta, edebiyatta, dinde, sevinç ve eğlencelerimizde tabiatımızın kendisini ifade etmesidir şeklinde tarif etmiştir. Antropoloji âlimi Wissler kısaca bir halkın yaşam tarzıdır diyerek kültür tanımını ortaya koymuştur (Turhan, 1997: 37-38).

⁵ Her ne kadar Afet İnan, Atatürk'ün Avrupa kültür ve metotlarından yararlanma ve kültür alışverişinde bulunma konusuna dikkat çektiğini söylese de söz konusu kültür etkileşiminde Atatürk'ün, milli kültür anlayışını her zaman ön planda tuttuğu ve bu konuda ödün vermemeye çalıştığı söylenebilir (Gök, 2011: 25).

⁶ Atatürk, 1 Mart 1924'te Türkiye Büyük Millet Meclisi ikinci dönem birinci toplanma yılımı açarken dört sene içerisinde eğitimde önemli gelişmeler kaydettiklerini, eğitim ve öğretimin araçlarını sürekli olarak arttırmanın gerekliliğine değindikten sonra eğitim ve öğretimin birleştirilmesi gerektiğini şu sözleriyle ortaya koymuştur: “Milletin genelinde beliren eğitim ve öğretimin birliğinin zaman kaybetmeden uygulanması gereğini görüyoruz. Bu yolda gecikmenin zararları ve bu yolda istekle atılmanın ciddi ve derin kazançları hızlı kararınızı belirleme nedeni olmalıdır.” (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 592-593).

Önemle üzerinde durulan bu husus, 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kabul edilmiş⁷ ve yürürlüğe girmiştir. Böylece eğitim düzenimizdeki mektep medrese ikiliği ortadan kaldırılırken Türk eğitim sistemi Maarif Nezareti'nin denetimine alınmış, medreseler kapatılmış⁸ ve eğitim kurumları modern ve bilimsel eğitim modellerine göre yeniden düzenlenmiştir. Diğer taraftan ülkemizdeki yabancı okullardaki dinsel alamet ve işaretler kaldırılarak bu okulların Türk eğitim sisteminin amaç ve hedeflerine uygun öğretim yapmaları sağlanmıştır (Karagözoğlu, 1985: 198). Teokratik bir devlet yapısı yerine⁹ insan hakları sistemine dayalı, laik bir eğitim ve devlet düzeninin temelleri atılmıştır. Dolayısıyla yeni Türkiye Devleti'nin eğitim politikası da laiklikle birleştirilip milli bir eğitim haline getirilmiştir (Şenalp, 1991: 510). Ayrıca kanunla, toplumlarda sosyo-kültürel ilerlemeyi sağlayan eğitimin, bunu yapabilmesi için gerekli olan sosyo-kültürel birliği sağlanmaya çalışılmıştır (Çelik, 2014: 294).

Atatürk, eğitimdeki bu önemli adımdan sonra, asıl gerçekleştirmek istediği milli eğitim ve onun temeli saydığı milli kültür politikalarına planlı ve programlı eğilme fırsatının zeminini oluşturmuştur. Zira Atatürk, milleti dil, kültür ve ülkü birliği ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve sosyal heyet olarak kabul etmiştir. Bu bakımdan O'nun eğitim politikasının esasında, Türk toplumunu milli dil, milli kültür ve milli gaye etrafında birleştirerek modern bir millet haline getirme düşüncesi yatmaktadır (Kodaman, 1982: 9). Dolayısıyla Atatürk, kültür birliğinin oluşturulması ve kültürün yaygınlaştırılmasında en önemli aracın eğitim olduğunu ileri sürmüş, milli kültür birliğini sağlamak amacıyla yönelik olarak eğitimin bu amaç doğrultusunda yapılandırılması gerektiğini

⁷ Tevhid-i Tedrisat Kanunu şu maddelerden oluşmuştur: 1- Türkiye dahilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekâleti'ne merbuttur. 2- Şer'îye ve Evkaf Vekâleti yahut hususi vakıf tarafından idare olunan bilcümle medrese ve mektepler Maarif Vekâleti'ne devir ve raptedilmiştir. 3- Şer'îye ve Evkaf Vekâleti bütçesinde mekâtip ve medarise tahsis olunan mebalîğ maarif bütçesine nakledilecektir. 4- Maarif Vekâleti yüksek diniyet mütehasısları yetiştirmek üzere Darülfünun'da bir ilahiyat fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidemat-ı diniyenin ifazası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşad edilecektir. 5- Bu konunun neşri tarihinden itibaren terbiye ve tedrisat-ı umumiye ile müştakil olup şimdiye kadar müdafaa-i milliyeye merbut olan askeri, rüşti ve idadiler ile sıhhiye mektebine bağlı olan Darül Eytamlar bütçeleri ve heyet-i talimiyeleri ile Maarif Vekâleti'ne rabt olunmuştur. 6- İşbu kanun tarihi neşirinden itibaren muteberdir. 7- İşbu kanun icray-i ahkâmına icra vekilleri heyeti memurdur (TBMM Zabıt Ceridesi, 1970: 25-27).

⁸ Tekke ve zaviyelerle türbelerin kapatılması, her türlü tarikatlarla, şeyhlik, dervişlik, müritlik, çelebilik, falcılık, büyücülük gibi bir takım unvanların menedilip kaldırılması bir kültür devrimidir. Bu suretle Türk toplumu iptidai ve hurafepere bir vasattan kurtarılmış, bazı riyâkâr, milleti atalet ve tembelliğe sürükleyen, hayat ve kaderleri üzerinde menfi bir rol oynayan bir zümrenin ortadan kaldırılarak uygar bir toplum düzeninde bulunması gereken sıhhatli ve rasyonel şartlar meydana getirilmiştir. Bk. (Gökbilgin, 1972: 9).

⁹ 3 Mart 1924, aynı zamanda halifelik kaldırılıp, Osmanlı hanedanının yurt dışına sürüldüğü kanunun kabul edilip yürürlüğe girdiği bir tarihtir. Bu konu ile ilgili meclisteki tartışmalar ve daha geniş ayrıntı için bk. (TBMM Zabıt Ceridesi, 1970: 27-70).

vurgulamıştır (Önk, 2015: 514). Eğitim, kültürün aktarıcısı kabul edildiği gibi sürekliliğini de sağlayacak bir unsur olarak ele alınmıştır. İşte bu sebeple yeni nesillerin yetiştirilmesi meselesi, Mustafa Kemal'i daima meşgul etmiştir. Bu yüzden okullar, eğitim ve öğretim programları üzerinde önemle durmuş, durulmasını da istemiştir. Çünkü O'na göre, bir milletin hakiki kurtuluşu eğitimle olur. Atatürk çok iyi bilmekteydi ki, her ülkede, o ülkenin insanlarını yetiştirme görev ve sorumluluğu, her kademedeki eğitim ve öğretim kurumlarına verilmiştir. O halde, bizim insanlarımızı eğitip yetiştirmekle görevli bütün yönetici ve eğitimciler de her şeyden önce birer kültür aktarıcısı olmalı, okullar, milli kültürün şuurla işlendiği yerler haline gelmelidir (Özbalcı, 1986: 675). Çünkü kültür denilen bu değerler bütünü, her toplumun kendine has ortak yaşayış ve davranışlardan doğmuştur. Hele millet niteliğini taşıyan toplumlarda kültür, sosyal yapıyı canlı tutan, ona yaşama gücü ve dinamizm veren bir potansiyel enerji durumundadır. İnsanı yaşatan ruh gibidir (Korkmaz, 1982: 4). Milleti millet yapan öğelerin başında yer aldığı için milli birlik ve bütünlüğümüzün temel taşı ve devleti devlet yapan değerlerin temel direğidir.

Eğitimle milli kültür arasındaki ortaklıkta bundan kaynaklanmaktadır. Bir insanın kişilik yapısının oluşturulmasında, bilgi kadar eğitimin ve milli kültürün de rolü vardır. Milli eğitim, Türk insanını bir yandan hayata hazırlarken, bir yandan da içinde bulunduğu toplumun değerler bütünü içinde eğiterek o topluma kazandırma amacını yüklenmiştir. Eğitim, bu iki yönlü fonksiyonu ile toplumdaki değer ölçülerini benimsetme, alışkanlık haline getirme, bilgili ve yaratıcı birer insan tipi yetiştirme amacına yöneldiğine göre temelini milli kültüre dayandırıyor demektir. Buna göre milli kültür politikası, milliyet şuurunun kültür değerleri yolu ile sistemli bir şekilde kişilerin ve toplumun vicdanına yerleştirilmesi olgusudur (Korkmaz, 1982: 4). Bunu da sağlamada eğitim en önemli rolü oynar. İşte Atatürk'ün eğitim faaliyetlerinde kültüre önem vermesi bu sebeplerledir. Atatürk söz konusu hedefini ise *"milli kültürün her çıғırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel direği olarak temin edeceğiz"* diyerek ortaya koymuştur (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 798). Yine Cumhuriyetin onuncu yılı münasebetiyle yaptığı konuşmada milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız diyerek Cumhuriyetin temelini Türk kahramanlığı ve Türk kültürü olduğunu ifade etmiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 812). Atatürk, kültür ve millet kavramlarını eşdeğerde tutmuş, kültürün milli karakterimize ve tarihimize uygun olmasını belirtmiştir (Kantarçiođlu, 1983: 151-152). Zira kültür kavramı ile millet kavramı arasında çok köklü ve ayrılmaz münasebetler vardır. Kültür bir milletin hayatını bütünüyle içine alır ve nerede millet seviyesine ulaşmış bir insan topluluğu varsa orada bir milli kültür de var demektir. Çünkü kültür, bir millete şahsiyetini verir. Onun öteki milletlerden ayrılan taraflarını ortaya koyar (Özbalcı,

1986: 669). Dolayısıyla eğitim de var olan bu kültürün şimdiki ve gelecekteki nesillere aktarılmasının en önemli yapı taşıdır.

Atatürk, kültür için Türk dili, Türk tarihi ve güzel sanatların hepsinin ele alınmasının gerektiğini, Türk müziğini işlemek suretiyle milli müzik haline getirmeyi ve evrensel müzikte yerine oturtulmasını söyleyerek önce milli, sonra da evrenselliğe inandığını açıkça ifade etmiştir. Kültür faaliyetlerinin modern esaslara dayalı olarak teşkilatlandırılması, dil, tarih, güzel sanatlar ve modern teknik çalışmaların yayılması gerektiğine inandığını söylemiştir. Atatürk'ün gerekliliğine inandığı dil, tarih, güzel sanatlar gibi alanlar bir milleti millet yapan ve kültürü oluşturan en önemli unsurlardır. Bunu çok iyi bilen Atatürk, hayatı boyunca söz konusu alanlar üzerine eğilmiş ve gerek inkılaplarla zihniyet devrimi yaratarak milli bir kültür oluşturmada gerekse kültürü aktarmada en önemli unsur olarak eğitimi görmüştür.

Kültür Açısından Tarihin Önemi

Kültürün yukarıda belirttiğimiz üzere bir takım unsurları vardır ve tarih bunlardan birisidir. Tarih, kültürün zaman içindeki siyasi, sosyal akışını ve sürekliliğini sağlar. Tarih, toplumun zaman içindeki gelişme yönünü belirleyen insanın, kendi toplumu ile iletişim kurmasını ve bütünleşmesini temin eden, ondaki toplum şuurunu canlı tutan bir kültür hazinesidir (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2006: 189). İnsanlara yaşanmış olaylardan doğru sonuçlar çıkarmaları için yön verir. Tarih aynasına bakan toplumlar, orda kendi güç, birikim ve tecrübeleri hakkında bilgi sahibi oldukları gibi dost ve düşmanlarının özelliklerini de tanıyıp öğrendikten sonra onlara karşı hareket stratejilerini belirlerler (Özçelik, 1999: 179-180). Bütün bu nedenlerle tarih öğretimi yeni ve genç nesillerin milli ruh yapılarını oluşturmada, sosyal ve kültürel değerlerini güçlendirerek insanları mensubu oldukları topluma bağlamaktadır.

Cumhuriyet döneminin en önemli bilim adamlarından biri olan Yusuf Akçura: *"Bir milletin ileri hamlelerinde hayat ve kudret kaynağı ve en sağlam dayanağı milli tarihtir. Milli tarihine kıymet vermeksizin yaşayabilen hiçbir millet hatırlamıyoruz"* (Akçura, 1986: 26) diyerek tarihin millet ve devlet hayatındaki önemini vurgulamıştır. Yine İbrahim Kafesoğlu tarihin önemiyle ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Millî tarih ve millî kültür şuru ile bezenmiş bir kişi devlet ve idare adamı ise siyasette, öğretmen, profesör ise eğitimde, Din adamı ise ahlâk ve maneviyatta, edebiyatçı ise şiir, hikâye, roman ve piyeste, sanatkâr ise resimde, heykelde, mimaride bütün gücü ile aynı noktaya, milli bekânın sağlanması, topluca ilerlemek, yükselmek, yücelmek hedefine yönelecektir." (Kafesoğlu, 1986: 28).

Atatürk'ün de tarihten, tarih eğitiminden beklediği budur. Yani kültürün tarihle bütünleşip her alana ve dolayısıyla Türkiye'nin gelişimine

hizmet etmesi. Ayrıca Anadolu ve Türk tarihinin iyi araştırılması, Türklerin kültür ve medeniyet dünyasına katkıları, diğer Türk halkları ile olan müşterek tarih ve kültürümüzün ortaya çıkarılması Atatürk'ün tarih ve tarihten beklentileri arasındadır. Böylece Türk çocukları atalarının tarihinden haberdar olacaktır. Bu, aynı zamanda, Türk milletinin milli birliğini ve heyecanını kuvvetlendirecek, Milli Mücadele yıllarında olduğu gibi Türkler için, güçlükleri yenmede ve muasır medeniyet seviyesine ulaşmada büyük bir destek olacaktır (Saray, 293).

Bu nedenlerle Atatürk, 1930 yılında tarih araştırmaları ve çalışmalarına yön vermek üzere, o zaman tarihle meşgul olan kişilerin bir araya getirilmesini sağlamış ve 15 Nisan 1931 yılında "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti"ni kurmuştur. Cemiyet dil devriminden sonra 1935'te "Türk Tarih Kurumu" adını almıştır.¹⁰ Cemiyetin nizamnamesinde amacı Türk Tarihini incelemek ve elde edilen neticeleri yayınlamak, ayrıca, bilimsel tartışmalarda bulunmak, Türk tarihinin kaynaklarını araştırıp bastırmak, El yazması/matbu eserler ile özel bağışlardan oluşan bir kurum kütüphanesi kurmak ve geliştirmek, Türk tarihini aydınlatmaya yarayacak belge ve malzemeyi elde etmek için gereken yerlere araştırma heyetleri göndermek olarak ifade edilmiştir (Göker, 1938: 13-17).

Bütün bu çalışmaların ışığında kültür alanında önemli bir gelişme 1930-1937 yılları arasında olgunlaştırılan "Türk Tarih Tezi" olmuştur.¹¹ Atatürk, bu teziyle, insanlığı ortak idealler etrafında birleşmeye çağırarak, milletlerin, her türlü emperyalist görüşün dışında, bağımsızlıklarını, milli hususiyetlerini, milli kültürlerini kaybetmeksizin, ortak köklere sahip evrensel kültür değerlerinde birleşebileceklerini, çok çeşitli kavimlerin bu kültür değerlerinde payları olduğunu vurgulamıştır (Kocatürk, 1987: 505-506). Böylece hem milli tarihe hem de onun evrenselliğine bir vurgu yapılmak istenmiştir. Söz konusu dönem düşünüldüğünde Batı dünyasında uzun yıllardır söylenen Türklerin medeniyetsiz olduğu, savaş dışında bir şey bilmedikleri anlayışının yıkılması, millete bir özgüven verilmesi hedeflenmiştir. Kültürün kaynağı olarak yapılan tarih çalışmalarının genç

¹⁰ 23 Nisan 1930'da Ankara'da toplanan altıncı Türk Ocakları Kurultayı Türk Tarih Kurumu'nun kuruluşunda ilk adım olması bakımından önemlidir. 28 Nisan günlü yapılan kurultay toplantısında Türk Ocakları yasasına eklenen bir madde bölümü gereğince Türk Tarih Kurumu'nun çekirdeği olan "Türk Ocağı Türk Tarihi Tetkik Heyeti" kurulmuştur. Türk Ocaklarının kendisini feshetmesinin ardından tüzel kişiliği ortadan kalkan cemiyet, 15 Nisan 1931'de "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti" adını alarak faaliyetlerine devam etmiştir. (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2006: 193-194).

¹¹ Bu tezi şöyle özetleyebiliriz: Türk milletinin tarihi, şimdiye kadar tanıtılmak istendiği gibi yalnız Osmanlı tarihinden ibaret değildir. Türk'ün tarihi çok daha eskidir. Türk sarı ırktan değil, beyaz ırktandır. Bugünkü yurdumuzun sahipleri, eski kültür kurucuları ile aynı vasıfları taşıyan insanlardır. Orta Asyalıların torunları olan bugünkü Türkler, dünya uygarlığını yaratan insanların soyundandır ve bu uygarlığa önemli katkıda bulunmuşlardır. Bk. (Baykal, 1971: 539).

kuşaklara ilham kaynağı olacağı, onlara güç vereceği düşünülmüş ve eğitim de bu düşünün en önemli aktarıcısı olarak kabul edilmiştir.

Kültür Açısından Dilin Önemi

Kültür unsurlarımızdan olmak üzere önem verilen bir diğer husus da dil alanında yapılan çalışmalardır. Şurası bir gerçektir ki dil, tarihi tanımlayan ve kültürü aktarmada en başta gelen bilimsel alandır. Atatürk bunun bilincinde bir devlet adamı olarak dil çalışmalarını tarih çalışmalarıyla paralel yürütmeye azami gayret göstermiştir. O, dil ile ilgili olarak şu önemli noktayı gözler önüne sermiştir:

“Bir milletin, bir sosyal topluluğun yüzde onu okuma yazma bilir, yüzde sekseni bilmez. Bundan insan olanlar utanmalıdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; övünmek için yaratılmış, tarihini övünçle doldurmuş bir millettir. Fakat milletin yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türkün karakterini anlamayarak kafasını bir takım zincirlerle saranlardadır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız... Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir.” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 734).

Bu sözleriyle gerçekleri ortaya koyan Atatürk, yapacağı dil İnkılabının hedeflerini de çizmiştir. Daha 1923 yılında TBMM genel kurulunda Türkçe Kanunu hakkında layiha görüşülürken Aksaray Milletvekili Besim Atalay dil ile ilgili yaptığı konuşmada Türk dilinin yüksekliğini ve kâmil bir millet haline gelmek için dilin yabancı kaide ve sözcüklerden kurtarılması gerektiğini vurgulamıştır. Zira Atalay’a göre mevcut dil, halka hisleri ve duyguları aktarmada yetersiz kalmıştır. (Türkiye Büyük Millet Meclisinde Türkçe Kanun Teklifi, 1985: 33). İfade edilenler ışığında yapılması düşünülen bir dil inkılabıdır ve Atatürk’ün harf inkılabı konusunda dayandığı gerekçe, Arap dilinin ihtiyaçlarından doğmuş olan Arap yazısının Türk dilinin ihtiyaçlarını karşılayamaması, dolayısıyla bu güçlüğü sosyal ve kültürel alandaki gelişmelerin önünü tıkamış olmasıdır. Arap yazısındaki bu yetersizlik, Türk dilini Arap ve Fars dillerinin sultanı altına itmiş, dolayısıyla dil ve kültürün gelişmesine engel olmuştur (Korkmaz, 1999: 175). Dolayısıyla bu bakımdan harf inkılâbı bir eğitim hareketi olduğu gibi aynı zamanda bir kültür değişimi hareketiydi (Oğuzkan, 1983: 122). Türk dili, milli kültürün eksiksiz bir anlatım aracı haline getirilmek istenmiştir (Gök, 2011: 40). Söz konusu değişimin ise Türk dilinin öz değerlerine yönelik olduğu şüphesizdi. Arap harfleriyle öğretimde bir öğrenci yıllarca okuma yazmayı öğrenemezken Latin harfleriyle yapılan öğretimde okuyup yazmayı birkaç ay içinde öğrenebilmekteydi. Esasında alfabe değişikliğinin temel gerekçesi, zor öğrenilmesi ve Türk dil gramerine uygun olmamasıyla birlikte Türk İnkılâbının eğitim, kültür ve bilgide hızlı aktarıma olan ihtiyacıydı. Bu aktarma ise ancak uygun bir yazı ile gerçekleşebilirdi (Önk, 2015: 517-

518). Fakat beraberinde dinsel ve siyasal nitelikte pek çok güçlükler barındıran dil ve yazı devrimi aydınlar arasında uzun tartışmalara yol açmıştır. Ancak hem sağlıklı bir iletişim hem de tam bağımsız bir ülke için milli bir dilin gerekliliği ağır basmıştır. Diğer taraftan Atatürk, aydınlar ve halk arasında mevcut kültür ikiliğinin de varlığını istememiştir. Zira mevcut ikiliğin, gerçek anlamda etkili ve çağdaş bir eğitim yapılmasını engellediği kabul edilmiştir (Tezcan, 1989: 576-577).

Atatürk, bu hedefleri gerçekleştirmek için hem bizzat çalışmış hem de çevresini bu konuda yönlendirmiştir.¹² Atatürk Sarayburnu'ndaki konuşmasında: *"bizim düzenli ve zengin dilimiz, yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulundurarak, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak, bunu anlamak zorundasınız. Anladığının eserlerine yakın bir zamanda bütün dünya şahit olacaktır. Buna kesinlikle eminim"* (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 733) diyerek yeni geçilecek yazıya olan inancını da belirtmiş ve bunu halkıyla paylaşmıştır.

Nihayet 1 Kasım 1928'de mecliste yeni harflerle ilgili kanun kabul edilmiştir.¹³ Yeni harflerin hemen kabulünden sonra millete okuma yazmayı daha hızlı ve iyi öğretebilmek amacıyla Millet Mekteplerinin açılmasına karar verilmiştir (Çelik, 2014: 296-297). Ardından Afet İnan, Yusuf Akçura, Samih Rifat, Yusuf Hikmet gibi isimlerin bulunduğu bir

¹² Atatürk, dil inkılabının hemen öncesinde yeni yazıyı halka benimsetmek için başta kendisine yardım eden arkadaşları olmak üzere bütün milletvekillerini seçim bölgelerine göndererek köylere kadar yeni yazının yararları konusunda halkı aydınlatmaları görevini vermiştir. 28 Haziran 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı'nda Latin harfleri komisyonunu toplattırılmış, 9 Ağustos 1928'de Sarayburnu Gazinosu'nda halka hitap ederek yeni harfleri Türk milletine sunmuştur. Bk. (Parmaksızoğlu, 1981: 4).

¹³ İlgili kanun şu esaslı noktalardan oluşur: 1- Şimdiye kadar Türkçeyi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Latin esasından alınan Türk harfleri unvan ve hukukuyla kabul edilmiştir. 2- Bu kanunu neşri tarihinden itibaren devletin bütün daire ve müesseselerinde ve bilcümle şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konulması mecburidir. 3- Devlet dairelerinin her birinde Türk harflerinin devlet muamelâtına tatbiki tarihi 1929 Kânunusanisinin (Ocak) birinci gününü geçemez. Şu kadar ki, evrak-ı tahkikiye ve fezlekelerinin ve ilamların ve matbu muamelât cetvel ve defterlerinin 1929 Haziran iptidasına kadar eski usulde yazılması caizdir. Verilecek tapu kayıtları ve senetleri ve nüfus ve evlenme cüzdanları ve kayıtları ve askeri hüviyet ve terhis cüzdanları 1929 Haziranı iptidasından itibaren Türk harfleriyle yazılacaktır. 4- Halk tarafından vaki müracaatlardan eski Arap harfleriyle yazılı olanlarının kabulü 1929 Haziranının birinci gününe kadar caizdir. 1928 senesi Kânunuevvelinin (Aralık) iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmi levha, tabela, ilan, reklam ve sinema yazıları ile kezalik Türkçe hususi, resmi bilcümle mevkut, gayr-i mevkut gazete, risale ve mecmuaların Türk harfleriyle basılması ve yazılması mecburidir. 5- 1929 Kânunusanisini iptidasından itibaren Türkçe basılacak kitapların Türkçe harfleriyle basılması mecburidir. 6, 7 ve 8. Maddeler resmi devlet evrakının, mali konularla alakalı muamelatın ve kıymetli mali evrakların Türk harfleri ile basılması durumuyla ilgilidir. 9. Madde ise bütün mekteplerin Türkçe yapılan derslerinde Türk harfleri kullanılmasını isterken eski harflerle matbu kitaplarla ders yapılmasını yasaklamıştır. Bk. (Resmi Gazete, 1030: 6001-6002).

sohbette Atatürk'ün deyiimiyle Türk Tarih Kurumu'nun kardeşi olan Türk Dil Kurumu'nun kurulması kararlaştırılmış (Eşref, 1933: 81-82) ve kurumun amaçları tespit edilmiştir (Olgun, 1990: 28). Cemiyetin kuruluşundan kısa bir süre sonra 26 Eylül 1932'de Dolmabahçe Sarayı'nda devlet, edebiyat ve ilim dünyasının önde gelen isimlerinin katılımıyla Birinci Türk Dil Kurultayı gerçekleştirilmiş, Kurultay kendine bir çalışma programı belirleyerek¹⁴ 6 Ekimde son bulmuştur.¹⁵

Dil alanında yapılan çalışmaları, halkevlerinin¹⁶ yayın organı olarak faaliyet gösteren Ülkü dergisi şu sözleriyle değerlendirmiştir:

“Kültür inkılabımızın bünyesine taalluk eden ikinci büyük safhası düşündüğümüzün, duygumuzun ve hareketlerimizin ifadesi olan dilimizin zenginliğini ve büyüklüğünü anlamış olmak inkılabıdır. Dilimiz de tarihimiz gibi dünyaya hâkim olmuş bütün kavimlere en esaslı bir medeniyet unsuru vermiştir. Çok geçmeden bütün münevverler, bütün irfan hayatımız büyük ana diline hakiki Türk anasının diline kavuşacaktır.” (Saffet, 1933: 352).

Halkevleri de kültür alanında yapılan inkılapları (gerek tarih, gerek dil ve gerekse güzel sanatlar) halkın kültürel ve sosyal kalkınmasına hizmet amacıyla halka ulaştırmada ve benimsetmede çok önemli vazifeler görmüştür (Arıkan, 1999: 278).

Atatürk'ün dille ilgili en önemli çalışmalarından biri de Güneş-Dil Teorisi olmuştur. Mustafa Kemal 1935 yılında Güneş-Dil Teorisi'nin esaslarını anlatan “Etimoloji, Morfoloji ve Fonetik Bakımından Türk Dili”

¹⁴ 1- Türkçenin gerek Sümer, Eti gibi en eski Türk dilleriyle, gerek Hint-Avrupa, Sami denilen dillerle mukayesesi yapılmalıdır. 2- Türkçenin tarihi inkişafı aranmalı, mukayeseli grameri yazılmalıdır. 3- Türk lehçelerindeki kelimeler derlenerek lehçeler lûgatı, sonra esas Türk lûgatı, Türk sarfı, nahvi tez elden yapılmalıdır. Sarf, nahiv, lûgat yapılırken, ıstılah konulurken Türkçenin bütün lahikalarının araştırılmasına, bu lahikaların, edatların dilimizin bütün ihtiyaçlarına yetecek surette işlenmesine ehemmiyet vermelidir. 4- Türkçe tarihi grameri yazılmalıdır. 5- Şark ve garp memleketlerinde çıkan Türk dili hakkındaki eserler toplanmalı, bu eserlerden lazım olanları dilimize çevrilmelidir. 6- Cemiyet gerek kendisinin, gerek dışarıda Türk dili işleriyle uğraşanların tetkiklerini bir mecmua ile neşretmelidir. 7- Memleket gazetelerinde dil işlerine hususi yer verilmelidir. Bk. (Temir, 1976: 14).

¹⁵ Atatürk, kurultayda dile getirilen görüşlerin, konuşmaların Dolmabahçe Sarayı'nın duvarları arasında kalmasını istememiştir. Bunun için saraya bir radyo tertibatı kurdurup, bütün şehir ve kasabaların meydanlarına hoparlörler taktırmıştır. 26 Eylülde başlayan ve 6 Ekime kadar süren konuşma ve tartışmalar böylece İstanbul halkı tarafından da dinlenmiştir. Bk. (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, 2006: 198).

¹⁶ Halkevleri dönemin tek siyasal partisi Cumhuriyet Halk Fırkasının 10 Mayıs 1931 tarihinde yaptığı 3. büyük kongresinde açılma kararı alınmış ve 19 Şubat 1932 tarihinde; Ankara, Afyon, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, İzmir, Konya, Samsun, Malatya, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir ve İstanbul olmak üzere 14 il merkezinde düzenlenen törenlerle açılmıştır. Bu kurumların yönetim ve denetimi ise parti il yönetimlerine verilmiştir. 1951 yılında kapatıldıklarında bir tanesi yurt dışında olmak üzere 63 ilde toplam 477 halkevi, 4332 halkodası mevcuttu. Bk. (Azcan, 2003: 13; Arıkan, 1999: 261-268).

isimli broşürü bizzat kendisi hazırlamıştır.¹⁷ Güneş-Dil Teorisi'nin esası, ilk kelimelerin güneşin etkisiyle ve Türkler tarafından ortaya çıkarıldığını, dolayısıyla başlıca medeniyet dillerinin Türkçeden çıktığını ispat etmektir. Böylece Türk dilini dünyanın en zengin dillerinden biri haline getirmek istemiştir.

Atatürk'ün dil ile birlikte tarih konusunu içermek üzere ilim ve kültür hayatımıza bir hediyesi de Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya fakültesi'ni kurdurtmasıdır. Bu fakültenin kurulma amacı 20 Mayıs 1935 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan layihada: *"hükümet merkezimizde, bir taraftan Türk kültürüne bilgi metodu ile işleyecek tetkik ve araştırma müessesesine olan ihtiyaç diğer taraftan orta tahsilli müessesemize milli dil ve tarihimizin ilmi ve en yeni telâkkilerine göre hazırlanmış muallim yetiştirmek ve bugünkü muallimlerimizin bu yönden bilgilerini tamamlamak"* şeklinde ifade edilmiştir (Süslü, 1998: 343).

Kültür Açısından Güzel Sanatların Önemi

Atatürk'ün Türk milletini kültür yolunda, çağdaş medeniyetin üstüne çıkarma yolunda tarih ve dil çalışmalarından sonra önem verdiği bir diğer konu güzel sanatlardır. O sanata ve sanatçıya değer vermenin gerekliliğine inanmıştır. Bu amaçla *"Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"* (Karal, 1988: 75) diyerek bu düşüncesini ortaya koymuştur. Sanatı kitlelerin yaşamına sokmadıkça, bir toplumun büyük sanatçılar yetiştirmesi beklenemez. Eğitim yoluyla sanatı yaygınlaştırmak, bireyleri birer kültür insanı ve uygar yaşamın bilinçli üyesi olarak yetiştirmek demektir. Sürekli değişen dünyanın dinamik yapısına ayak uydurabilecek insan tipi ancak yaratıcı olan insandır. Aynı zamanda bir duygu varlığı olan insanın yaratıcı gücünü ortaya çıkarabilmek de insanın estetik, yani sanat yoluyla eğitimi ile olasıdır. Sanat eğitimi yalnız sanatçı olabilecekler için değil toplumun etkin ve yaratıcı birer bireyi olarak eğitilmesi gereken herkes için gereklidir (Gençaydın, 1990: 152).

Bir milletin çağdaşlığı, güzel sanatlardaki gelişmişlik düzeyi ile orantılıdır. Kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni sanatsız düşünemeyen Atatürk, bu konuda çok ciddi atılımlar yapmıştır. Öncelikle halkın dünya görüşünde, sanat anlayışında resim ve heykel sanatının lâıyk olduğu yeri alması için girişimlerde bulunmuştur. Henüz Cumhuriyet ilan edilmediği bir sırada Ocak 1923'te Bursa'da halkla yaptığı bir sohbette bu konudaki görüşlerini şöyle ortaya koymuştur:

¹⁷ Atatürk o sıralarda Cenevre'de bulunan Afet İnan'a yazdığı bir mektupta "Ben bildiğin gibi dil ile meşgul oluyorum. Sen giderken basılmış olan broşürü düzeltip yeniden bastırttım. Bunlarla beraber şimdiye kadar teorinin tatbikatı olmak üzere millete yazdığım yazıların da kupürlerini toplu olarak gönderiyorum. Henüz basılmamış olanların suretleri de beraberdir" diyerek bu işleri bizzat idare ettiğini de ortaya koymuştur. (İnan, 1981: 32-33).

“Dünyada medeni, ileri ve olgun olmak isteyen herhangi bir millet mutlaka heykel yapacak ve heykeltıraş yetiştirecektir.¹⁸ Anıtların şuraya buraya tarihi hatıraları olarak dikmenin dine aykırı olduğunu ileri sürenler, şeriat hükümlerini hakkıyla incelememiş ve araştırmamış olanlardır. Cenabı Peygamber’in İslâm dinini kurmasından bu ana kadar bin üç yüz bu kadar yıl geçmiştir. Hazreti Peygamberin kutsal emirleri bildirmesi sırasında kendilerine seslenenlerin kalp ve vicdanında putlar vardı. Bu insanları Hak yoluna davet için öncelikle o taş parçalarını atmak ve bunları ceplerinden ve kalplerinden çıkarmak zorunda idi. İslâm gerçekleri tamamıyla anlaşıldıktan ve meydana gelen vicdan inancını kuvvetli olaylar ile de sağlaştırdıktan sonra bir takım aydın insanların böyle taş parçalarına tapınmasını var saymak, İslâm âlemini hor görmek demektir. Aydın ve dindar olan milletimiz ilerlemenin sebeplerinden biri olan heykeltıraşlığı önemli derecede ilerletecek ve memleketimizin her köşesi atalarımızın ve bundan sonra yetişecek evlatlarımızın hatıralarını güzel heykellerle dünyaya ilan edecektir... Bir millet ki resim yapamaz, bir millet ki heykel yapamaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapamaz; kabul etmeli ki o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur. Hâlbuki bizim milletimiz, gerçek özellikleriyle medeni ve ileri olmaya layıktır ve olacaktır.” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 432-433).

Cumhuriyet döneminde, 1926’da açılan Gazi Eğitim Enstitüsünde bir resim bölümü faaliyete geçirilmiştir. Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane 1926’da Güzel Sanatlar Akademisine dönüştürülmüş ve Fındıklı’daki saray bu okula tahsis edilmiştir. Devlet daireleri Atatürk resimleri ile süslenmiş, devlet binalarına sanat eserleri konulmaya başlanmıştır. Trenlerde, gemilerde gezici sergiler düzenlenmiş, sanatın Anadolu’nun en ücra köşelerinde sevdirmesi için girişimlerde bulunulmuştur. Gerçekleştirilen yarışmalarla gençlerin resim-heykel sanatına ilgi duymaları amaçlanmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 2006: 207-208).

Cumhuriyetin getirdiği en önemli sanat olaylarından biri de Ankara’da 1924’te kurulan Musiki Muallim Mektebi’nin 1936’da konservatuara dönüştürülmesidir. 1936’da Büyük Millet Meclisi’nin açılış konuşmasında, Mustafa Kemal, konservatuar ile temsil akademisinin kurulmakta oluşundan sevinçle bahsetmiştir. Çünkü O, müziği hayatta çok önemli görmüştür. Zira “Hayatta musiki gerekli midir?” diye sormuş ve “Hayatta musiki gerekli değildir. Çünkü hayat musikidir. Musiki ile ilgisi olmayan canlılar insan değildir. Eğer söz konusu olan hayat insan hayatı ise musiki mutlaka vardır. Musikisiz hayat zaten var olamaz. Musiki hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir” şeklinde cevabını kendisi çok manalı vermiştir (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 676). 1925 yılından itibaren ise müzik alanında sanatçı ve öğretmen kazanmak üzere Paris,

¹⁸ Bu ve müteakip yıllarda, yurt dışına heykeltıraş yetiştirmek üzere gençler gönderilirken, bir yandan da yurt dışından Kononika, Krippel, Hanak gibi sanatçılar, Cumhuriyetin ilk anıtlarını yapmak üzere Türkiye’ye davet edilmişlerdir. Daha 1927’de resim ve heykel sergileri açılmaya başlanmıştır. Bk. (Gökçe, 1990: 708-709).

Berlin ve Prag'a öğrenciler gönderilmiş, çok sesli müzik alanında önemli atılımlar kaydedilmiştir (Gök, 2011: 73-75).

Müzik alanında yapılan çalışmaların müzecilik ve sahne sanatları alanlarında sürdürüldüğünü görmekteyiz. Atatürk, kültür varlıklarımızın derlenerek korunduğu ve sergilendiği müzelere, Milli Mücadele yıllarının ilk günlerinde önem vermeye başlamıştır. İlk Büyük Millet Meclisi'nin açılışından hemen sonra kurulan milli hükûmet "milli eski eserlerimizi bir an önce derleyerek korumayı" amaçları arasında sayarak Maarif Nezaretine bağlı Türk Asar-ı Atıkası Müdürlüğü'nü kurmuştur. Milli müzecilik çalışmaları, 1923 yılında Ankara Arkeoloji Müzesi'nin kurulmasını sağlamıştır. 1924'te de Topkapı Sarayı müzeye çevrilmiş, 25 Eylül 1925'te temeli atılan Ankara Devlet Müzesi 1927 yılında tamamlanmış ve Prof. Dr. Merzaroş'un raporuyla Etnografya Müzesi olarak düzenlenmiştir (Önder, 1981: 7-8).

Atatürk, Türkiye'nin milli kültürünü oluşturmak yolunda profesyonel tiyatronun rolüne de büyük önem vererek onun gelişimi için önlemler almıştır. Milli profesyonel tiyatronun halkın toplumsal, siyasal, medeni hayatına, milli şuurunun uyanmasına ve ülkenin genel ilerlemesine olumlu katkıda bulunup büyük etki yapabileceğini düşünmüştür (Dadaşov, 1998: 441). 1930 yılında ise belediyelere tiyatro binası yapma ve tiyatro ile ilgili topluluklar tesis etme konusunda yükümlülükler getirerek bu alanda sürekli bir destek sağlamaya çalışmıştır (Nutku, 1983: 2511). Atatürk ülkenin medeni yükselişinde, kalkınmasında tiyatro sanatçılarının önemli rolünü kastederek de şöyle demiştir: "*Sizin vatana en büyük hizmetiniz Anadolu'muzu baştanbaşa dolaşıp halkımıza sanatın ne olduğunu anlatmanız olacaktır.*" (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 705). Nitekim halkevlerinin açılışından sonra halkevlerinde sahneye konacak eserlerde, millet ve vatan sevgisini kuvvetlendiren, Türk tarihinin büyük anılarını yaşatan, milli mücadelenin kahramanlıklarını anlatan, memleketin büyük şehirlerini, kasabalarını, köylerini, tabii güzelliklerini tasvir ederek ayrı ayrı her köşesini tanıtan ve sevdiren, ahlâk yüksekliğini her sahada güzel örneklerle gösteren, taassubun, batıl itikatların yersizliğini ortaya koyan özelliklerin bulunmasını istemiştir (Önberk, 1982: 90-91).

Atatürk, güzel sanatlara büyük önem vermiştir. Bugün çalışmalarını sürdüren birçok sanat eğitim kurumları kaynağını ondan almıştır. Kültürün önemli bir ögesi olan güzel sanatlar, büyük önderin gerçekçi yaklaşımı, yakın ilgisi, büyük desteği ile ülkemizde kökleşmiş ve gelişmiş, eğitim yoluyla kültürün oluşmasında ve aktarılmasında önemli bir yer tutar hale gelmiştir.

Sonuç

Türk milleti, Atatürk'ün önderliğinde bağımsızlık mücadelesine başlarken ve Cumhuriyet'i kurarken, gençlerin ve yeni nesillerin hangi amaçlara, hangi eğitim anlayışına göre yetiştirileceği büyük önem arz

etmekteydi ve hızla çözülmesi gerekiyordu. Her şeyden evvel eğitimdeki çok başlılığa ve geri kalmışlığa son vermek lazımdı. Eğitim artık, süregelen, denenmiş ve faydası görülmemiş bir anlayışla sürdürülemezdi. Türk milletini ileri götürecektir şekilde akla, bilime, fenne, uygulamaya dayalı bir eğitime ihtiyaç vardı. Hepsinden de önemlisi bu eğitim milli olmalıydı ve Türk kültürüne dayanmalıydı. Milli Mücadele'nin en başında düşmanı yurttan kovmanın tek sorun görüldüğü günlerde dahi askeri zaferlerle işin bitmeyeceği, kültür ve eğitim savaşının da kazanılması gerektiği Atatürk tarafından çok iyi bilinmekteydi. Bu amaçla Atatürk Türk milletinin, milli, ahlâki, kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını ve milletini seven, görev ve sorumluluklarını bilen bir vatandaş kimliğine özlem duymuştur. Çünkü kültürlerini kaybeden milletlerin siyasi bağımsızlığını da kaybettiğini bizzat Osmanlı Devleti'nin çöküşünde görmüş ve yaşamıştır. Söz konusu hedeflere ulaşmak ise ancak eğitimle mümkündür. O her zaman buna azami gayret göstermiş, öğrencileri ve öğretmenleri el üstünde tutmuştur. Cumhuriyet'i kurtaracak ve koruyacak kuvvet olarak onları görmüştür. Atatürk'ü Sakarya Savaşı'nın hemen arifesinde Maarif Kongresi'ne götüren bu eğitim sevdası değil miydi? Ayrıca O, Cumhuriyet'i, kültür ve eğitim temeline oturtmuş, eğitimle kültürü birlikte düşünülmesi gereken bir bütün olarak ele almıştır. Zira tarihiyle, diliyle, güzel sanatlarıyla Türk kültürüne bir amaç getirmek suretiyle milleti ve devletine bir yön vermeye çalışmış, bunu gerçekleştirmek içinse en esaslı unsur olarak eğitimi görmüştür. O'nun kültür-eğitim işbirliğinin temel gerekçesini bu noktalarda aramak gerekir.

Çağdaş bir toplum olmanın en önemli şartlarından biri, belki en önemlisi kendi kültürüne, yani tarihine, diline, sanatına önem vermek, bunları temel alarak medeniyet seviyesine yükselmektir. İşte O'nun tarihe, dile ve güzel sanatlara bu kadar değer verip üzerinde durmasının bir diğer sebebi de budur. Söz konusu gerçekle hareket eden Atatürk, bir an önce Türk insanının çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi için zaman kaybetmeden gerekli çalışmaları başlatmış ve sağlam, kalıcı inkılâplar gerçekleştirmiştir. Yeni nesillerin yetiştirilmesi ve dolayısıyla Cumhuriyet'in geleceği meselesi, Atatürk'ü daima meşgul etmiş, bu sebeple okullar, eğitim ve öğretim programları üzerinde önemle durmuştur. Çünkü bir milletin hakiki kurtuluşunun ancak eğitim yoluyla gerçekleşebileceğini bilmiş ve buna inanmıştır. Dolayısıyla milleti eğitip yetiştirmekle görevli bütün yönetici ve eğitimcilerin de her şeyden evvel Türk kültürüyle bütünleşmesini isteyen Atatürk, okulları, milli kültürün şuurla işlendiği yerler haline getirmeye çalışmıştır. Çünkü kültür denilen değerler bütünü'nün, sosyal yapıyı canlı tutan, ona yaşama gücü ve dinamizmi veren çok güçlü bir enerji kaynağı olduğunu kabul ederek kültürü ve onun geleceğe aktarımını eğitimin hem temeli hem de ulaşılacak hedeflerinden biri olarak tespit etmiştir.

KAYNAKÇA

- AKÇURA, Yusuf (1986). "Birinci Türk Tarih Kongresi". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S. 11, s. 25-28.
- AKYÜZ, Yahya (1992). "Atatürk'ün Eğitim Düşüncesinin Kökenleri". *Atatürk Araştırma Merkezi (ATAM)*, VIII (23), s. 233-239.
- AKYÜZ, Yahya (1987). "Atatürk'ün Türk Eğitim Tarihindeki Yeri". *ATAM*, IV (10), s. 71-89.
- AKYÜZ, Yahya (2001). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- ARIKAN, Zeki (1999). "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi". *Atatürk Yolu*, 6 (23), 261-281.
- ASLAN, Ensar (1989). *Atatürkçü Düşünce Sisteminde Türk Eğitimi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Yayınları.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri(Bugünkü Dille)*, (Hzl.: Ali Sevim vd.), Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2006.
- AZCAN, İbrahim (2003). *Türk Modernleşmesi Sürecinde Trabzon Halkevi (1932-1951)*. Trabzon: Serander Yayınları.
- BAYKAL, Bekir Sıtkı (1971). "Atatürk ve Tarih". *Belleten*, XXXV (140), 531-540.
- ÇELİK, Ahmet (2014). "Eğitim Alanında Yapılan İnkılâpların Sosyal ve Kültürel Değişime Etkisi". *Turkish Studies*, 9 (4), 287-301.
- DADAŞOV, Tevfik Paşaoğlu (1998). "Atatürk ve Kültür". *Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu (3-6 Ekim 1995)*, C. 1, Ankara: ATAM Yayınları, 437-447.
- DAĞLI Nuran - AKTÜRK, Belma (1988). *Hükümetler ve Programları 1920-1960*. C. 1, Ankara: TBMM Basımevi.
- DOĞRAMACI, İhsan (1985). "Atatürk ve Eğitim". *ATAM*, I (3), 653-669.
- EŞREF, Ruşen (1933). "T.D.T.C. Nasıl Kuruldu?". *Ülkü*, 2 (8), s. 81-97.
- GENÇAYDIN, Zafer (1990). "Güzel Sanatlarla İlgili Kültür Politikası ve Sanat Eğitimi". *2. Milli Kültür Şurası Bildirileri(5-8 Aralık 1989)*, C. 1, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, s. 151-154.
- GÖK, Hacı Veli (2011). *Atatürk ve İnönü Dönemi Kültür Politikaları*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖKBİLGİN, Tayyip (1972). "Türk Toplumunda Bir Kültür Devrimi Olarak Devrimcilik". *Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi*, Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 7-12.
- GÖKÇE, Gündüz (1990). "Sanat Kurumlarının Oluşmasında Atatürk'ün Rolü". *ATAM*, VI (18), s. 707-713.
- GÖKER, Muzaffer (1938). "Tarih Kurumunun İlmi ve İdari Faaliyeti". *Belleten*, 2 (5-6), 13-17.
- İNAN, Afet (1981). *Atatürk'ten Mektuplar*. Ankara: TTK Basımevi.

- İNAN, Afet (1972). "Türk Kadın Haklarının Tanınmasının Kültür Devrimindeki Önemi". *Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi*, Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, s. 112-114.
- İZGİ, Özkan (1998). "Atatürk'ün Eğitim Politikası ve Yabancı Okullar Sorunu". *Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu(3-6 Ekim 1995), C. 1, Ankara: ATAM Yayınları, 559-565,*
- KAFESOĞLU, İbrahim (1983). *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- KAFESOĞLU, İbrahim (1986). "Milli Tarih Şuuru". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S. 12, s. 27-28.
- KANTARCIOĞLU, Selçuk (1988). *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programlarında Kültür*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KANTARCIOĞLU, Sevim (1983). "Çağdaş Kültür ve Medeniyet Kavramları Işığında Atatürk'ün Kültür Anlayışı". *Millî Kültür*, S. 40, s. 4-8.
- KAPTAN, Saim (1982). "Atatürk ve Eğitim". *Atatürk ve Kültür Atatürk ve Türk Kültürünün Unsurları*, s. 121-128, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- KARAGÖZOĞLU, Galip (1985). "Atatürk'ün Eğitim Savaşı". *ATAM*, II (4), s. 193-213.
- KARAL, Enver Z. (1998). *Atatürk'ten Düşünceler*. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- KAYNAR, Reşat (1986). "Atatürk'ün Kültür ve Eğitim Anlayışı". *ATAM*, II (6), s. 579-583.
- KOCATÜRK, Utkan (1987). "Atatürk'ün Tarih Tezi: Bir Uygarlık Beşiği Olarak Ortaasya". *ATAM*, 3 (9), s. 503-507.
- KODAMAN, Bayram (1982). "Atatürk'ün Eğitim Politikası". *Millî Kültür*, S. 35, s. 7-9.
- KORKMAZ, Zeynep (1982). "Atatürk'ün "Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür" Sözü'nün Üzerinde Kısa Bir Değerlendirme". *Millî Kültür*, S. 36, s. 4-5.
- KORKMAZ, Zeynep (1999). "Atatürk ve Yazı İnkılabı Üzerine". *Erdem*, II (31), s. 171-177.
- NUTKU, Özdemir (1983). "Cumhuriyet Tiyatrosu". *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, C. 9, s. 2511-2530, İstanbul: İletişim Yayınları.
- OĞUZKAN, Turhan (1983). "Atatürkçü Eğitim Politikası ve Milli Eğitim". *Atatürkçülük (İkinci Kitap), Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler*, s. 115-129, Ankara: Genel Kurmay Basımevi.
- OKUR, Mehmet (2005). "Milli Mücadele ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Milli ve Modern Bir Eğitim Oluşturma Çabaları". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), s. 199-217.
- OLGUN, Yusuf (1990). "Dil İnkılabı (12 Temmuz 1932)'na Bakış". *Millî Kültür*, S. 78, s. 26-29.
- ÖNBERK, Nevin (1982). "Cumhuriyet Devrinde Edebiyat". *Atatürk ve Kültür Atatürk ve Türk Kültürünün Unsurları*, s. 87-96, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

- ÖNDER, Mehmet (1981). "Atatürk ve Müzeler". *Millî Kültür*, S. 6, s. 7-8.
- ÖNK, Murat (2015). "Atatürk Dönemi Eğitim Sistemi Gelişmelere Bir Bakış". *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 37, s. 511-530.
- ÖZBALCI, Mustafa (1986). "Atatürk ve Millî Kültür". *Türk Kültürü*, S. 283, s. 667-681.
- ÖZÇELİK, İsmail (1999). "Atatürk, Cumhuriyet ve Tarih Şuuru". *Erdem*, 2 (31), s. 179-195.
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet (1981). "Yazı İnkılabına Dair". *Millî Kültür*, S. 9, s. 3-4.
Resmi Gazete, 3 Teşrin-i Sani 1928, 1030, Hakimiyet-i Milliye Matbaası.
- SAFFET, Mehmet (1933). "Kültür İnkılabımız". *Ülkü*, 1 (5), s. 351-354.
- SARAY, Mehmet (1998). "Atatürk ve Türk Dünyasında Dil ve Kültür Birliği". *Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu(3-6 Ekim 1995)*, C. 1, s. 291-295, Ankara: ATAM Yayınları.
- SÜSLÜ, Azmi (1998). "Türk Tarihçiliği ve Atatürk". *Üçüncü Uluslararası Atatürk Sempozyumu(3-6 Ekim 1995)*, C. 1, s. 323-348, Ankara: ATAM Yayınları.
- ŞENALP, Leman (1991). "Atatürk Dönemi Eğitim Sisteminde Kütüphanenin Yeri". *ATAM*, VII (21), s. 507-518.
- TEMİR, Ahmet (1976). "Türk Dil İnkılabı Üzerine Düşünceler". *Türk Kültürü*, S. 165, s. 1-15.
- TEZCAN, Mahmut (1989). "Atatürk'ün Eğitim Anlayışı". *ATAM*, V (16), s. 557-558.
- TURHAN, Mümtaz (1997). *Kültür Değişmeleri Sosyal Psikolojik Bakımından Bir Tetkik*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Türkçe Kanun Teklifi". *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Kasım-Aralık 1985, 9-10, 32-36.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Zabıt Ceridesi*. (1969), Devre 1, C. 1, Ankara: TBMM Matbaası.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, (1970), Devre 2, C. 7, Ankara: TBMM Matbaası.
- Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*. (2006). Ankara: ATAM Yayınları.